

It depends on the value of illegally mined and consequently the amount of property damage caused. Therefore it was proposed to provide for criminal responsibility for illegal mining both state and local significance in the Criminal Code.

The authors proved that very serious problem now is that in p. 2, Art. 240 of the Criminal Code of Ukraine is not defined how much a person has to extract minerals to make his act recognized as a crime. This means that under the formal elements of crime described in p. 2, Art. 240 of the Criminal Code of Ukraine could be mining of 100 grams of coal, which is located at a depth of 1 meter, prying out a beautiful piece of quartzite of 10 grams weight and removal from the rock a small piece of sandstone "in memory of a trip to the Carpathians" etc. Based on the fact that in scope of the criminal law all forms of ownership are be equally protected, scientists proved that now the boundary between criminal and administrative punishable offences for illegal mining preferably would be set at 0.2 of tax-exempt minimum wage and it has to be reflected in relevant provisions of Article 47 of the Administrative Code of Ukraine.

Another problem associated with the proposed subject of a criminal offence, is that while making choice of differentiation of criminal responsibility for illegal mining legislator ignores the fact that the initial (basic) factor that not only determines but significantly increases the social danger of the crime, is the value of illegally mined minerals. In other words, Article 240 of the CC of Ukraine does not provide classifying features related to the value of illegally mined minerals. It has led to that now according to p. 2, Art. 240 of the Criminal Code of Ukraine mining should be classified as illegal one with cost of 10 UAH, 100 UAH, 1000 UAH, 10,000 UAH, 100000 UAH, and 1,000,000 UAH and so on to infinity. Considering this question the authors had shown that one of the main means of differentiation of criminal liability for illegal mining of minerals should be harmonized system of classifying features defined by different value of illegally mined minerals.

Key words: *mineral resources of state significance, mineral resources of local significance, illegal mining, elements of crime, criminal and legal protection.*

УДК 343.98

**Р. О. Корякін,
М. О. Яковенко**

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СПЕЦІАЛЬНОГО ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

У статті визначено проблемні питання щодо спеціального досудового розслідування кримінальних правопорушень та висловлено пропозиції стосовно удосконалення окремих норм кримінального процесуального законодавства. Розглянуто питання про об'єднання в одне провадження матеріалів стосовно особи, щодо якої проводиться спеціальне досудове розслідування. Розкрито процесуальний порядок вручення процесуальних документів підозрюваному, який знаходиться поза межами України.

Ключові слова: *спеціальне досудове провадження, спеціальне судочинство, заочне провадження, учасники кримінального провадження, захист процесуальних прав особи.*

Актуальність дослідження. Одним із пріоритетних завдань кримінального судочинства є забезпечення правових механізмів, які обумовлюють реалізацію принципу невідворотності відповідальності за вчинений злочин. Вагомою складовою наповнення зазначеного принципу конкретним змістом є запровадження вітчизняним законодавцем інституту спеціального досудового розслідування кримінальних правопорушень (глава 24¹ Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК)) [1]. Його імплементація у правове поле України створює передумови притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які ухиляються від органів досудового розслідування чи суду та покликана підвищити ефективність захисту публічних інтересів держави. Разом із тим, варто звернути увагу, що запровадження зазначеного інституту потребує детального дослідження та переосмислення окремих його аспектів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню проблем спеціального досудового розслідування та заочного судового розгляду присвячені наукові праці Ю.І. Азарова, А.С. Барабаш, М.П. Климчука, Л.М. Лобойка, В.Т. Маляренка, М.А. Маркуш, М.М. Михеєнка, В.Т. Нора, Р.Г. Песцова, П.П. Пилипчука, Д.П. Письменного, Д.О. Алексєєва-Процюк, С.М. Стахівського, В.М. Трофименка. Однак через відсутність слідчої та судової практики щодо спеціального досудового розслідування залишаються дискусійними аспекти щодо забезпечення права на захист, надавати показання, заперечувати висунуті підозри, заявляти скарги, клопотання та відводи, надання обвинуваченому останнього слова тощо.

Формування цілей. Мета статті полягає у визначенні проблемних питань щодо спеціального досудового розслідування кримінальних правопорушень та висловленні пропозицій щодо удосконалення окремих норм кримінального процесуального законодавства.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до статті 297¹ КПК України спеціальне досудове розслідування (in absentia) здійснюється за загальними правилами досудового розслідування, на підставі ухвали слідчого судді в кримінальному провадженні щодо окремої категорії злочинів, стосовно підозрюваного, крім неповнолітнього, який переховується від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності, якщо він перебуває поза межами України [2].

На підставі аналізу змін до глави 24¹ КПК України, доповнених Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності Генеральної прокуратури України» від 12 травня 2016 року, можемо визначити перелік умов, за яких можливе застосування спеціального досудового розслідування кримінальних проваджень без участі підозрюваного:

- вчинення кримінальних правопорушень, передбачених статтями 109, 110, 110-2, 111, 112, 113, 114, 114-1, 115, частинами другою - п'ятою статті 191 (у випадку зловживання службовою особою своїм службовим становищем), статтями 209, 258, 258-1, 258-2, 258-3, 258-4, 258-5, 348, 364, 365, 368, 368-2, 379, 400, 436, 436-1, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 446, 447;

- переховування від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності;

- оголошення особи в міждержавний та/або міжнародний розшук підозрюваного;

- якщо особа понад шість місяців переховується від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності та/або стосовно якого наявні фактичні дані, що він перебуває за межами України, на тимчасово окупованій території України або в районі проведення анти-терористичної операції [1].

Для уникнення суперечностей щодо забезпечення права на захист підозрюваного, цілком слушною, на наш погляд, є позиція законодавця щодо запровадження обов'язкової участі захисника у всіх випадках проведення спеціального досудового розслідування. Так, у статті 297³ КПК України визначено, якщо підозрюваний самостійно не залучив захисника, слідчий суддя зобов'язаний ужити необхідних заходів для його залучення. Крім того, у пункті 8 частини другої статті 52 КПК України передбачено обов'язкову участь захисника щодо осіб, стосовно яких здійснюється спеціальне досудове розслідування або спеціальне судове провадження, - з моменту прийняття відповідного процесуального рішення [2].

Дискусійним також є питання щодо надання законодавцем слідчому судді права приймати рішення про проведення спеціального досудового розслідування, що не узгоджується з функціональним призначенням попереднього судового контролю в кримінальному провадженні. Досить аргументованою є позиція Л.Д. Удалової, яка зазначила, що слідчий суддя надає згоду на тимчасове обмеження конституційних прав особи на свободу та особисту недоторканність, на недоторканність житла чи іншого володіння особи, на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції тощо. Видається, що прийняття рішення про здійснення спеціального досудового розслідування не передбачає обмеження конституційних прав та свобод осіб, воно настає в подальшому, коли під час проведення такого розслідування за ухвалою слідчого судді (постанови прокурора) застосовуються: заходи забезпечення кримінального провадження, слідчі (розшукові) та негласні слідчі (розшукові) дії. Тому автор цілком слушно переконує, що рішення про проведення спеціального досудового розслідування повинен приймати не слідчий

суддя, а прокурор, який здійснює нагляд за додержанням законів під час розслідування у формі процесуального керівництва [3, с. 63].

Неоднозначним, на наш погляд, є питання щодо об'єднання в одне провадження матеріалів за злочинами, визначеними у другій частині статті 297¹ КПК України, з провадженнями стосовно інших кримінальних правопорушень за умови, якщо їх виділення може негативно вплинути на повноту досудового розслідування та судового розгляду (частина друга статті 297¹ КПК України). Із цього слідує, можливо об'єднувати в одне провадження матеріали як ті, що були зібрані в ході спеціального розслідування, так і ті, що розслідувалися за загальними правилами. Однак виникає слушне питання, чи можливо за усіма цими матеріалами закінчити досудове розслідування та скласти один обвинувальний акт, а потім направити до суду в одному провадженні? Очевидно, такий підхід не може виключати зловживання стороною обвинувачення, що полягає в можливості закінчувати провадження щодо будь-яких інших злочинів та направляти їх до суду, при цьому порушуючи процесуальні права підозрюваного у провадженнях, які не віднесено до переліку статті 297¹ КПК України. Достатньо отримати лише ухвалу слідчого судді (постанову прокурора) про спеціальне досудове розслідування хоча б по одному з епізодів злочинної діяльності. Уважаємо, відтак є реальний ризик штучного завищення показників закінчення досудового розслідування. Тому пропонуємо доповнити статтю 217 КПК України пункт 8 у такій редакції *«Перед прийняттям рішення в порядку статті 283 цього Кодексу під час спеціального розслідування кримінальних правопорушень обов'язковому виділенню в окреме провадження підлягають матеріали за кримінальними правопорушеннями, які не визначені в частині другій статті 297¹ цього Кодексу»*. Таким чином, це унеможливило б здійснення спеціального судового провадження щодо всіх інших категорій злочинів, оскільки законодавець визначив таку процедуру як виключну міру лише для притягнення до відповідальності за вчинення вузького кола особливо небезпечних злочинів.

У клопотанні слідчого, прокурора про здійснення спеціального досудового розслідування мають також зазначатися фактичні дані про перебування особи за межами України, на тимчасово окупованій території України або в районі проведення антитерористичної операції. Проте неврегульованим питанням залишається порядок вручення процесуальних документів особі, стосовно якої здійснюється спеціальне досудове розслідування або спеціальне судове провадження, яка знаходиться поза межами України на території конкретної держави. Так, за правилами статті 297⁵ КПК України повістки про виклик підозрюваного в разі здійснення спеціального досудового розслідування надсилаються за останнім відомим місцем його проживання чи перебування та обов'язково публі-

куються в засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження та на офіційних веб-сайтах органів, що здійснюють досудове розслідування. Наведені оголошення обов'язково публікуються відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 року № 1333-р «Про друковані засоби масової інформації загальнодержавної та місцевої сфери розповсюдження, у яких у 2016 році розміщуються оголошення про виклик до суду відповідача, третіх осіб, свідків, місце фактичного проживання (перебування) яких невідоме, повістки про виклик підозрюваного, обвинуваченого та інформація про процесуальні документи» [4]. Друкованим засобом масової інформації загальнодержавної сфери є лише газета «Урядовий кур'єр». За умови, якщо особі не було оголошено повідомлення про підозру, тоді з метою її належного повідомлення про виклик надається оголошення у виданнях відповідно до Переліку друкованих засобів масової інформації місцевої сфери розповсюдження, у яких у 2016 році розміщуються оголошення про виклик до суду відповідача, третіх осіб, свідків, місце фактичного проживання (перебування) яких невідоме [3].

Таким чином, з моменту опублікування повістки про виклик у засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження підозрюваний уважається належним чином ознайомленим з її змістом. Однак імовірність того, що особа, яка фактично знаходиться за кордоном, має доступ до засобів масової інформації загальнодержавної сфери України з об'єктивних причин є дуже малою.

Тому, вважаємо, слід звернутися до положень статті 542 КПК України (Обсяг міжнародного співробітництва під час кримінального провадження), де однією з форм міжнародної правової допомоги встановлено вручення документів. На нашу думку, за цією процедурою можливо направити підозрюваному такі документи, як: ухвала слідчого судді про спеціальне досудове розслідування², повістка про виклик, пам'ятка про процесуальні права та обов'язки тощо. Направлення відповідного запиту про міжнародне співробітництво для вручення цих документів повинно відповідати правилам, визначених у статті 548 КПК України. Зокрема, цей запит передбачає дотримання таких вимог:

- відповідність міжнародному договору України, а за його відсутності – складається згідно з IX розділом КПК України;
- усі документи оформляються в письмовій формі, засвідчуються підписом уповноваженої особи та печаткою відповідного органу;

---

² З урахуванням аргументів наведених вище, доцільнішою, все ж таки, видається постанова прокурора.

- запит про виклик особи та документи, долучені до нього, супроводжуються засвідченим у встановленому порядку перекладом мовою, визначеною відповідним міжнародним договором України, а за відсутності такого договору – офіційною мовою запитуваної сторони або іншою, прийнятною для цієї сторони мовою;

- запит і документи надсилаються за кордон поштою, а в невідкладних випадках електронним, факсимільним або іншим засобом зв'язку, або дипломатичним шляхом за умови дотримання норм міжнародного права.

Після підтвердження компетентними органами виконання запиту, слід уважати, що особа, стосовно якої здійснюється спеціальне досудове розслідування та судове провадження, належним чином викликана та ознайомлена зі змістом наданих їй документів. У разі, коли місце перебування підозрюваного уповноваженими органами встановити не представилося можливим, доцільно звернутися з повторним запитом до компетентних органів для сприяння ними в поданні оголошення про виклик підозрюваного в засобах масової інформації тієї держави, де він фактично перебуває, що також може бути підставою уважати його належним чином викликаним.

Висновки. На підставі викладеного, пропонуємо доповнити статтю 297⁵ КПК України частину третю таким змістом: *«У разі встановлення місця перебування особи, стосовно якої здійснюється спеціальне досудове розслідування або спеціальне судове провадження, на території іншої держави, здійснюється її виклик та вручення відповідних документів на підставах, передбачених розділом IX цього Кодексу або міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України».*

Ми переконані, урахування законодавцем висловлених пропозицій сприятиме більш ефективному забезпеченню публічних інтересів держави у частині невідворотності покарання та захисту конституційних прав і свобод осіб, стосовно яких провадиться досудове розслідування або спеціальне судове провадження.

Використані джерела:

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності Генеральної прокуратури України» від 12 травня 2016 року № 1355-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1355-19/paran6#n6>

2. Закон України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо невідворотності покарання за окремі злочини проти основ національної безпеки, громадської безпеки та корупційні злочини» від 7 жовтня 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1689-18>

3. Удалова Л.В. Прийняття рішення про здійснення спеціального досудового розслідування /Л.В. Удалова // Актуальні проблеми досудового розслі-

дування [Текст]: зб. тез доповідей IV Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 1 лип. 2015 р.). – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2015. – С. 58-64.

4. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про друковані засоби масової інформації загальнодержавної та місцевої сфери розповсюдження, у яких у 2016 році розміщуються оголошення про виклик до суду відповідача, третіх осіб, свідків, місце фактичного проживання (перебування) яких невідоме, повістки про виклик підозрюваного, обвинуваченого та інформація про процесуальні документи» від 16 грудня 2015 р. № 1333-р [Електронний ресурс]. – <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1333-2015-%D1%80>

Корякин Р.В., Яковенко Н.А. Актуальные проблемы специального досудебного расследования уголовных правонарушений

В статье определены проблемные вопросы относительно специального досудебного расследования уголовных правонарушений и предложены поправки по совершенствованию отдельных норм уголовного процессуального законодательства. Рассматривается вопрос об объединении в одно производство материалов, в отношении лица по которому проводится специальное досудебное расследование. Раскрывается процессуальный порядок вручения процессуальных документов подозреваемому, который находится не на территории Украины.

Ключевые слова: специальное досудебное производство, специальное судопроизводство, заочное производство, участники уголовного судопроизводства, защита процессуальных прав человека.

Koryakin V., Yakovenko N. Actual issues of criminal investigation process

In the article the problem questions concerning the special pre-trial investigation of criminal offences and proposed amendments to improve certain provisions of the criminal procedural legislation.

The article considers the problem of using in absentia in order to ensure the legitimate rights and interests of the parties in criminal proceedings. The author assumes that this form is a compromise, and the conditions guaranteeing the participants of criminal proceedings of their rights, can fully applied during the criminal procedure.

The list of conditions under which it is possible to use a special pre-trial investigation of criminal proceedings (in absentia) without the suspect.

Supported opinion on the introduction of mandatory participation of the defender in all cases of holding a special pre-trial investigation.

Reviewed discussions regarding the provision by the legislator to the investigative judge the right to take a decision on holding a special pre-trial investigation, the necessity of securing the rights of the Prosecutor on the decision in absentia proceedings, which shall supervise the observance of laws in the form of a procedural manual.

The considered questions of combination in one production of materials about the crimes of all categories. The proposed changes in the Criminal procedure code

of Ukraine changes that make impossible the implementation of the special judicial proceedings concerning all crimes.

The study on the order of delivery of procedural documents to a person who is outside Ukraine on the territory of another state.

It is established that since the publication of the summons in the media, the suspect is considered to be properly acquainted with its contents. However, the probability that a person that actually is abroad, has access to media is very small.

It is established that the direction of the relevant request on international co-operation with the purpose of presenting these documents must comply with the international rules.

The authors have developed requirements for registration of request for a call of a suspect:

- compliance with international Treaty of Ukraine, and in his absence shall be made in accordance with section IX of the criminal procedure code of Ukraine;

- all documents are in written form, shall be certified by signature of the authorized person and seal of the appropriate authority;

- request to summon the person and the documents attached to it, accompanied by a duly certified translation of the language determined by the corresponding international Treaty of Ukraine, and in the absence of such contract – in the official language of the requested party or another acceptable to this side of language;

- the query and the documents are sent abroad by mail, and in urgent cases, e-mail, Fax or other means of communication or by diplomatic means, subject to the rules of international law.

Key words: *special pre-trial proceedings, special proceedings, in absentia proceedings, the participants in criminal proceedings, protection of human rights.*

УДК 343.148

Є.Д. Лук'янчиков,
Б.Є. Лук'янчиков

ФОРМУВАННЯ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Висвітлено дискусійні питання щодо поняття доказів, процесуальних джерел доказів, способів їх формування. Наголошено, що докази в готовому вигляді в природі не існують, а тому казати про їх збирання вважається недостатньо точним. Підкреслено, що в кримінальному процесі докази являють собою єдність фактичного змісту й законної форми, слугують «засобами доказування» шуканих фактів. Щоб фактичні дані про обставини злочину було визнано доказами, вони мають бути отримані в передбаченому законом порядку з визначених джерел. Здійснено спробу з'ясувати, на якому етапі провадження та у зв'язку з чим перші перетворюються на докази та наскільки відповідає дійсності поділ доказів на досудові та судові.

Ключові слова: *фактичні дані, інформація, докази, засоби отримання фактичних даних, слідчі (розшукові) дії, доказування, сліди злочину, джерела відомостей, досудове розслідування, належність, допустимість, достовірність.*